

ДОРОЖНЯ КАРТА ЗАКОНОПРОЄКТІВ

ЩО СТОСУЮТЬСЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ШІСТНАДЦЯТА СЕСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ IX СКЛИКАННЯ

Попередня, п'ятнадцята сесія Верховної Ради України IX скликання стала черговим етапом законодавчої роботи в умовах затяжної збройної агресії Російської Федерації (РФ). Парламент ухвалив низку законопроектів щодо захисту прав постраждалих. Найвагомішим результатом стало ухвалення [нової редакції](#) Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (№ 4924-IX). Низка інших законопроектів, які стосуються прав постраждалих внаслідок збройної агресії осіб, були ухвалені без врахування застережень. Зокрема, ухвалено законопроект № [12353](#) щодо обов'язкової евакуації дітей із населених пунктів, розташованих на територіях можливих та активних воєнних (бойових) дій (Закон № 4779-IX). Правозахисні організації закликали Президента [ветувати](#) цей закон, вважаючи, що запроваджений ним механізм примусової евакуації дітей є непропорційним і несе ризики порушення прав дитини та її сім'ї. Також був ухвалений законопроект № [13155](#) щодо нарахування плати за житлово-комунальні послуги та обліку збитків у зв'язку з пошкодженням або знищенням нерухомого майна (Закон № 4825-IX). Втім, залишилося неврегульоване питання плати за пошкоджені чи знищені об'єкти за період до набрання законом чинності.

Водночас значна частина питань захисту прав осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, протягом п'ятнадцятої сесії так і не була вирішена. Залишаються неврегульованими такі питання, як компенсація шкоди та збитків, завданих майну постраждалих, сприяння здійсненню репараційних виплат, визначення правового статусу органів влади, що функціонували на тимчасово окупованій території України (ТОТ України), та інші. Ці напрями й надалі потребують пріоритетної уваги законодавця.

Організації Коаліції, які опікуються питаннями захисту прав постраждалих унаслідок збройної агресії проти України¹, підготували чергову дорожню карту законопроектів, що стосуються захисту прав постраждалих від збройної агресії РФ проти України.

За підсумками аналізу законопроектів, а також практики їхнього ухвалення протягом п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України, закликаємо народних депутатів України:

1. **Забезпечити перереєстрацію та пришвидшену процедуру розгляду законопроектів, які були зняті з розгляду у зв'язку зі зміною Уряду.**

У липні 2026 року відбулася зміна складу Кабінету Міністрів України. Проекти, які на момент відставки Уряду не були прийняті за основу в першому читанні, були зняті з розгляду. Відтак вони потребують повторної реєстрації, розгляду в комітетах, підготовки висновків для розгляду в першому читанні. Наприклад, законопроект № [14251](#) був зареєстрований ще під час 14 сесії IX скликання та мав на меті усунути законодавчі розбіжності, що виникли внаслідок ухвалення у жовтні 2024 року Закону України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат». Ще у січні 2026 року законопроект № 14251 був рекомендований головним комітетом до прийняття у першому читанні. Утім, після відставки Уряду проект був знятий із розгляду. У серпні 2026 року Кабінет Міністрів повторно вніс його на розгляд парламенту (законопроект № [15498](#)). Нині він перебуває на етапі опрацювання в комітеті й має повторно пройти всю достатньо тривалу процедуру розгляду в першому читанні.

1 До складу Коаліції входять: Центр прав людини ZMINA, ГО «Донбас СОС», ГО «КримСОС», БФ «Право на захист», БФ «Схід SOS», ГО «Громадський холдинг "ГРУПА ВПЛИВУ"», БФ «Stabilization Support Services», Кримська правозахисна група, ГО «Розуміння кризи»

2. Забезпечити системний парламентський контроль за імплементацією законів, зокрема тих, що впливають на права постраждалих внаслідок збройної агресії РФ.

Залишається суттєва проблема невиконання низки законів, ухвалених парламентом протягом попередніх сесій. Так, Закон України «Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» ([№ 4071-IX](#)) був ухвалений ще у 2024 році. Станом на вересень 2026 року система обліку шкоди не створена, так само не зареєстрований законопроект про підтримку постраждалих. Інші закони, які впливають на постраждалих — Закон України «Про основні засади житлової політики» ([№ 4751-IX](#)) (набрав чинності 15 лютого 2026 року) та Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» ([№ 4924-IX](#)) (набирає чинності 22 жовтня 2026 року). За обома законами саме у жовтні 2026 року спливає строк, до якого Уряд зобов'язаний ухвалити нормативно-правові акти, необхідні для їхньої реалізації, тобто станом на вересень 2026 року ця робота має бути на завершальному етапі. Відтак активна роль парламенту в контролі за імплементацією цих законів може позитивно вплинути на забезпечення прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.

3. Сформувати єдиний системний підхід до законодавчого врегулювання ключових питань воєнного часу.

Верховна Рада України розглядає питання, що потребують системного врегулювання у вигляді розрізнених, тематично не узгоджених між собою законопроектів, що ускладнює як їхнє опрацювання, так і подальше правозастосування. Показовий приклад — регулювання підготовки держави до осінньо-зимового періоду та соціального захисту населення в умовах тривалих перерв у постачанні електро-, тепло- й водопостачання. Замість одного комплексного законопроекту на розгляді парламенту одночасно перебуває пакет із щонайменше одинадцяти законопроектів, кожен з яких регулює лише вузький аспект проблеми ([№ 15467](#), [15468](#), [15469](#), [15470](#), [15471](#), [15472](#), [15473](#), [15474](#), [15475](#), [15476](#), [15477](#)). Такий підхід створює ризик дублюючих або суперечливих норм і невиправдано збільшує навантаження на парламентську інфраструктуру. Іншим прикладом відсутності системного бачення є численні законопроекти, що пропонують зміни до механізму компенсації за знищення та пошкодження житла відповідно до Закону [№ 2923-IX](#) від 23 лютого 2023 року. Нині на розгляді парламенту перебуває одночасно низка проектів, що вносять зміни до цього Закону ([№ 10053](#), [11085](#), [11262](#), [11444](#), [12071](#), [12173](#), [13130](#), [13136](#), [13381](#), [14352](#), [14413](#)), а також законопроект [№ 11147](#) щодо компенсації за знищені транспортні засоби. При цьому станом на вересень 2026 року залишається без підпису Президента України ухвалений ще наприкінці 2024 року законопроект [№ 11161](#), який прирівнює необстежувані об'єкти на територіях бойових дій чи ТОТ України до знищених для цілей компенсації. Доступ до компенсаційної процедури й надалі обмежений для власників нерухомості, чиї об'єкти постраждали чи розташовувалися на ТОТ України до 24 лютого 2022 року. Держава не забезпечує облік пошкодженого чи знищеного майна за 2014–2022 роки, нежитлової нерухомості, а також рухомого майна, фактично упродовж майже дванадцяти років. Аналогічна фрагментація спостерігається і в регулюванні трудових відносин у період воєнного стану. У Верховній Раді України одночасно зареєстровані три альтернативні законопроекти [№ 14063](#), [№ 14063-1](#), [№ 14063-2](#), кожен з яких пропонує власну, істотно відмінну модель вирішення тотожних проблем замість узгодженого підходу. Паралельно, поза межами альтернативних проектів законів, розглядається ще законопроект [№ 14385](#), який фактично порушує ті самі питання трудових відносин. Спільним для всіх чотирьох є мета — врегулювати статус трудових відносин, коли робоче місце працівника опинилося на території бойових дій чи ТОТ України. Всі передбачають право працівника розірвати трудовий договір за власною ініціативою, а також механізми поведінки з кадровою документацією, що була знищена або недоступна.

11440

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» щодо забезпечення механізму державної реєстрації права власності на нерухоме майно за відсутності доступу до матеріалів підприємств бюро технічної інвентаризації

Комітет
Верховної
Ради України з
питань правової
політики

Законопроект має на меті запровадити механізм державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, що виникли в установленому законодавством порядку до 1 січня 2013 року (тобто реєстрацію права власності здійснено бюро технічної інвентаризації (БТІ) з використанням паперових носіїв інформації), без необхідності підтвердження такої реєстрації органом, який її здійснив. Законопроект покликаний спростити процедуру реєстрації права власності на нерухоме майно та внесення такої інформації до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, якщо у власників наявні правовстановлюючі документи на таке майно. Проект пропонує доповнити Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» нормами щодо особливостей державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, реєстрацію яких проведено БТІ з використанням паперових носіїв інформації, за відсутності відповідних реєстрових книг у зв'язку з їх знищенням чи зберіганням на територіях активних бойових дій або на ТОТ України. Проект передбачає, що одночасно з державною реєстрацією прав власності на нерухоме майно проводитимуть державну реєстрацію обтяження такого права на період дії воєнного стану та протягом одного року з дня його завершення. Нині, щоб підтвердити право власності, потрібно звертатися до суду та сплачувати судовий збір, що ускладнює доступ до компенсаційних механізмів у разі знищення чи пошкодження майна.

Готується до
другого читання

ПІДТРИМАТИ

12300

Проект Закону про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб

Комітет
Верховної Ради
України з питань
організації
державної
влади, місцевого
самоврядування,
регіонального
розвитку та
містобудування

Законопроект пропонує внести зміни до статті 5 Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні». Передбачається, що статус особи, яка проживає і працює або навчається на території гірського населеного пункту, надаватиметься також особам, чиє фактичне місце проживання підтверджене довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Таким чином, законопроект має усунути обмеження права ВПО, які проживають, працюють або навчаються на території гірського населеного пункту, у користуванні пільгами, передбаченими законодавством. Детальніше у [позиції](#) щодо доступу ВПО до соціальних гарантій і пільг, встановлених Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні». Водночас за ініціативи Уряду зареєстрований законопроект № [13237](#), в якому більш комплексно підійшли до осучаснення норм Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», зокрема через зміну підходів до критеріїв і строку надання окремим населеним пунктам статусу гірського; статусу особи, яка проживає, навчається на території населеного пункту, якому надано статус гірського. У законопроекті пропонується надання пільг, визначених у статті 6 Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», за результатами оцінки потреби такої особи.

Очікує розгляду

ПІДТРИМАТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

15357

НАЗВА
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

Проект Закону про внесення зміни до статті 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» щодо уточнення питань відстрочення платежів за зобов'язаннями

КОМІТЕТ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроект пропонує внести зміну до статті 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей», якою уточнюється порядок відстрочення платежів за зобов'язаннями. Чинна норма звільняє осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії, від виконання зобов'язань та від нарахування і сплати неустойки (штрафу, пені) лише на час позбавлення свободи та протягом шести місяців після звільнення, цей строк пропонується збільшити до одного року. Також передбачається, що такі особи після звільнення мають право на реструктуризацію заборгованості, а якщо після звільнення особа перебуває на лікуванні в закладах охорони здоров'я, строк відстрочення платежів додатково продовжується на весь період лікування.

СТАН

Опрацьовується
в комітеті

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПІДТРИМАТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

15181

НАЗВА
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

Проект Закону про внесення змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір» щодо звільнення від сплати судового збору у справах про визнання права власності на нерухоме майно, а також порушення інших речових прав внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України

КОМІТЕТ

Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроект пропонує зменшити фінансове навантаження на власників пошкодженого або знищеного житла, чиє право власності було набуто до 1 січня 2013 року та не внесене до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, і які через втрату доступу до архівів БТІ змушені підтверджувати право власності виключно в судовому порядку для отримання компенсації за Законом України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України». Проект пропонує доповнити Закон України «Про судовий збір» положеннями про звільнення від сплати судового збору позивачів за подання позовів про визнання права власності на нерухоме майно та/або відновлення правовстановлюючих та інших документів, якщо це необхідно для отримання компенсації за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна або пов'язане з таким отриманням унаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ. Однак викликають сумніви внесені законопроектом пропозиції поширити звільнення від судового збору за окремими видами заяв та позовів не лише на випадки порушення права власності, а й на порушення інших речових прав (володіння, користування, сервітут, емфітевзис, суперфіцій тощо), порушених унаслідок збройної агресії РФ. Таке розширення видається непропорційним і може призводити до зловживань.

СТАН

Опрацьовується
в Комітеті

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДООПРАЦЮВАТИ

15420

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та Реєстрації місця проживання в Україні» щодо запровадження тимчасового порядку підтвердження відомостей про місце проживання на тимчасово окупованих територіях

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнародних відносин

Законопроект пропонує доповнити Закон України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні» новим пунктом, яким запроваджується тимчасовий порядок підтвердження відомостей (оформлення витягу) про місце проживання громадян, зареєстрованого / декларованого на ТОТ України. На цих територіях реєстри територіальних громад не були створені, або стали недоступними, а картотеки від органів Державної міграційної служби України (ДМС) не були передані. Як наслідок, громадяни з паспортами, у яких зазначено місце реєстрації на ТОТ України, фактично позбавлені можливості підтвердити такі відомості й отримати витяг про реєстрацію місця проживання для реалізації окремих прав, зокрема у сфері освіти, соціального захисту, спадкування та реєстрації місця проживання новонароджених дітей за адресою батьків.

Попри актуальність проблематики, на вирішення якої направлений законопроект, він не повною мірою враховує вже наявні механізми підтвердження відомостей про зареєстроване / задеклароване місце проживання, що може призвести до дублювання процедур і додаткового адміністративного навантаження на людей із ТОТ України. Законопроект зосереджується на процедурі підтвердження відомостей про реєстрацію місця проживання на ТОТ України та не врегульовує питання внесення або актуалізації підтверджених відомостей до реєстрів. Це створює правову та практичну невизначеність щодо подальшого використання підтверджених даних. Зокрема, залишається незрозумілим, до якого саме реєстру чи інформаційної системи вносяться відомості, підтверджені ДМС, та чи вносяться взагалі. Додатковим ризиком є положення про те, що сформований за результатами процедури витяг матиме статус офіційного документа, що в результаті може призвести до практики вимагання саме цього документа як універсального підтвердження місця проживання навіть у випадках, коли законодавство передбачає інші способи підтвердження відповідних відомостей.

Опрацьовується
в комітеті

ДООПРАЦЮВАТИ

15421

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок надзвичайних ситуацій воєнного характеру, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України

Комітет Верховної Ради України з питань економічного розвитку

Законопроект пропонує поширити дію компенсаційного механізму на об'єкти нерухомого майна, пошкоджені або знищені внаслідок надзвичайних ситуацій воєнного характеру, спричинених збройною агресією РФ. Необхідність цього зумовлена тим, що чинна класифікація підстав для компенсації не охоплює такі випадки, через що постраждалі власники житла фактично позбавлені права на подання заяв. Як приклад наводиться пожежа на складській будівлі в м. Павлоград 22 червня 2026 року, внаслідок детонації боєприпасів якої зруйновано значну частину житлової забудови.

Водночас законопроект вводить нову підставу для визначення «знищених» і «пошкоджених об'єктів нерухомого майна» — «надзвичайні ситуації воєнного характеру, спричинені збройною агресією РФ», але саме це поняття не визначає. Це створює невизначеність щодо того, хто і на підставі яких критеріїв кваліфікуватиме конкретну подію як таку. Законопроект не встановлює процедурного механізму: не визначено орган, який офіційно здійснюватиме таку кваліфікацію (Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), комісія, військова адміністрація), достатні докази для цього (експертиза, висновки розслідування) та порядок оскарження. Без цього норма залишається декларативною й повністю залежатиме від майбутніх підзаконних актів Уряду.

Опрацьовується
в Комітеті

ДООПРАЦЮВАТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

15439

НАЗВА
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо порядку перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на період їх тимчасової окупації

КОМІТЕТ

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроект пропонує внести зміни до законів України «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України», «Про географічні назви» та законів про засудження комуністичного тоталітарного режиму й російської імперської політики, аби запровадити тимчасовий порядок перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя на період окупації. Законопроект пропонує покласти на Кабінет Міністрів України обов'язок після консультацій з представницькими органами корінних народів подати Верховній Раді України пропозиції щодо повернення історичних назв населеним пунктам (зокрема і втрачених через депортацію) або усунення символіки тоталітарних режимів; райони в містах Кабінет Міністрів України перейменовує самостійно.

Водночас законопроект не містить процедуру проведення громадських обговорень, які обов'язкові при перейменуванні географічних об'єктів. Із чинного законодавства випливає необхідність врахування думки не лише представників корінних народів, а й загалом населення, яке проживає на відповідній території. Відтак запропонований у законопроекті підхід виключає з процесу ухвалення рішень інших громадян України, які законно проживають або проживали на території Кримського півострова до моменту внутрішнього переміщення тощо. Крім того, із запропонованої в законопроекті процедури повністю виключений Український інститут національної пам'яті, який відіграє провідну роль в експертній підтримці процесів перейменування об'єктів топонімії та географічних об'єктів, які містять символіку російської імперської політики.

СТАН

Опрацьовується
в комітеті

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДООПРАЦЮВАТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

15039

НАЗВА
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про охорону дитинства» щодо визначення кола дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів

КОМІТЕТ

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроект має на меті визначити на рівні закону коло дітей, які визнаються такими, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, замінивши чинний підхід, за яким таке коло визначається виключно підзаконним актом Кабінету Міністрів України. Проект пропонує внести зміни до Закону України «Про охорону дитинства», якими встановити, що статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, надається кожній дитині, а також особі, яка під час воєнних дій та збройних конфліктів не досягла віку 18 років (повноліття), зберігши при цьому порядок надання такого статусу органом опіки та піклування за місцем звернення або виявлення дитини та делегування Кабінету Міністрів України визначення порядку надання статусу. Чинна редакція не містить законодавчо закріпленого кола дітей, які визнаються постраждалими, а підзаконний акт встановлює обмежений перелік обставин для набуття такого статусу, що фактично звужує коло дітей, охоплених захистом, і не враховує системний та всеохоплюючий психологічний, соціальний та освітній вплив війни на дітей по всій території України.

СТАН

Опрацьовується
в Комітеті

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ВІДХИЛИТИ